

פרפראות פאר

נלקט מכתבי המחבר ר' ישראל אברהם ב"ר יהודה אריה לייב יוד ז"ל
לזכותו ולעילוי נשמתו

האמרת היום הוא יום שקורא קריאת שמע בתפילין ואיד הקטן קורא קריאת שמע ואין לו תפילין אות ז-ח

מפתח ענינים כי תבוא תשפ"ו

א, בפרשת ביכורים הוא כל דרשת ההגדה של פסח

כתיב (דברים כ"ו ג') "ובאת אל הכהן אשר
יהיה בימים ההם ואמרת אליו **הגדתי** היום
לה' אלקיך כי באתי אל הארץ אשר נשבע ה'
לאבותינו לתת לנו",

כל דרשת ההגדה של פסח נדרשת מחמישים מילים שבפרשת ביכורים

"ארמי אבד אבי וירד מצרימה ויגר שם
במתי מעט ויהי שם לגוי גדול עצום ורב", 15
מילים,

"וירעו אתנו המצרים ויענונו ויתנו עלינו
עבדה קשה", 8 מילים,

"ונצעק אל ה' אלקי אבותינו וישמע ה' את
קלנו וירא את ענינו ואת עמלנו ואת לחצנו",
16 מילים,

"ויוצאנו ה' ממצרים ביד חזקה ובזרע נטויה
ובמרא גדל ובאתות ובמפתים", 11 מילים,

כולם יחד 50 מילים, ועד כאן דרשת ההגדה,

יש לבאר ארבעה דברים הקשים בהגדה של פסח,

א. על שם מה נקראת ההגדה של פסח, בשם
הגדה, ולא מגילה,

ב. למה דרשו חז"ל לחם עוני, שבעצם
משמעותו הפשוטה היא מלשון עניות,
ודרשוה בלשון תשובה, לחם שעונין עליו,

ג. למה נדרשה כל דרשת ההגדה דוקא
מהנאמר בפרשת ביכורים,

ד. מה הרמז, בכך שכל דרשות ההגדה הם על
חמישים מילים בדיוק, מוירעו עד ובמופתים,

א, בפרשת ביכורים הוא כל דרשת ההגדה של
פסח
ב, איך לא הזכירו אנשי כנה"ג את משה רבינו
בהגדה של פסח
ג, ביאור ע"ד הזוהר הק' למה משה רבינו אינו
מוזכר בהגדה של פסח
ד, י"ל למה משה רבינו אינו מוזכר בהש"פ ע"ד
מחני נא מספרך
ה, איך נתעלו ישראל ע"י האמונה להיקרא
בשם קודש
ו, הפרשיות בתפילין של הקב"ה הם כנגד ד'
פרשיות שבתפילין ביאור בעקידת יצחק
ז, האמרת היום הוא יום שקורא קריאת שמע
עם תפילין
ח, איך הקטן קורא קריאת שמע הרי אין לו
תפילין
ט, את ה' האמרת היום וה' האמירך היום
מכוון לשש אנכי על אמרתך
י, טעם לאמירת שמע ישראל קודם המילה
יא, הסכת ושמע ישראל לימוד התורה הוא
אמצעי להגיע למטרה
יב, הסכת ושמע ישראל ה' אחד בגימטריא
תורה
יג, הגאולה תבוא ע"י תשובה מרצון או גם ע"י
תשובה מוכרחת
יד, ביאור הפסוקים שהביאו רבי אליעזר ורבי
יהושע כ"א לדרכו
טו, עמלנו אלו הבנים
טז, טנא בגימטריא שישים רמז להפרשת
ביכורים אחד משישים
יז, למה החסיר הנביא יחזקאל בהמשילו בני
ישראל ביצ"מ לתינוק שנולד
יח, הנביא מבטיח שלא נתנתק מהקב"ה לעולם
יט, ביאור אני היום ילידתיך
כ, ביאור השם תפילין וההרתעה על אומות העולם
הם מכח התפילין
כא, טעם להנחת של יד קודם לשל ראש, והיסח
הדעת
כב, למה מניחים של יד קודם וההבדל בין תפילין
של יד לתפילין של ראש
כג, ביאור הכתוב הפכת מספדי למחול לי בדרך
צחות
כד, ביאור במ"ש כל קבוע כמחצה על מחצה דמי,
בדרך צחות,
כה, משרתיו שואלים זה לזה, איה מקום כבודו,

פרפראות פאר**ביאור ארבעת הקושיות שבהגדה של פסח**

א. ההגדה נקראת בשם הגדה ע"ש שבפרשת בכורים נאמר הלשון הגדתי, מלשון הגדה,

ב. חז"ל דרשו לחם עוני, מלשון תשובה, משום שפרשת ביכורים נאמרה בלשון, וענית ואמרת,

ג. הסיפור של יציאת מצרים נדרש דוקא מפרשת ביכורים, משום שביציאת מצרים הובאו בניי **ביכורים לה'**,

כדאיתא במכילתא (פרשת בשלח פרשה ג), כדאי היא האמונה שהאמינו בי שאקרע להם את הים, שלא אמרו למשה היאך אנו יוצאים במדבר שאין בידנו מחיה לדרך, אלא האמינו והלכו אחרי משה, עליהם מפורש בקבלה (ירמיהו ב' ב') "הלוך וקראת באזני ירושלם לאמר זכרתי לך חסד נעוריד אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה".

מה שכר נטלו על כך, "קדש ישראל לה' ראשית תבואתו", ע"כ לשון המכילתא,

מבואר א"כ, דביציאת מצרים הובאו בני ישראל ביכורים לה', כמ"ש (ירמיהו ב' ג') **קדש ישראל לה' ראשית תבואתו**, לפיכך דרשו חז"ל את סיפור יציאת מצרים מפרשת ביכורים,

ד. **הרמז בכך**, שכל דרשת ההגדה הם על **חמישים מילים** בדיוק, להודות להקב"ה שלא שקענו ח"ו בחמישים שערי טומאה, ולבקש ממנו ית' שנוכה לבוא **לחמישים שערי קדושה**. או לרמז למ"ש (שמות י"ג י"ח) **וחמישים** עלו בני ישראל.

ב, איך לא הזכירו אנשי כנה"ג את**משה רבינו בהגדה של פסח****ביאור נפלא מבעל הכלי חמדה**

כתב הגאון רבי מאיר דן פלוצקער, בעמח"ס **כלי חמדה**, בסוף ההקדמה לספרו כלי חמדה,

וכך כתב, ולסיים בדבר טוב ומענינא דיומא, אעתיק בזה מה שאמרתי בימים האלה להשיב לחכם אחד ששאלני על אנשי כנה"ג שתקנו סדר **הגדה של פסח**, למה לא הזכירו כלל שמו של משה רבנו ע"ה בהגדה, ומי שקורא כל ההגדה על הסדר לא יתוודע לו כלל שמרע"ה היה לו איזהו חלק ביצי"מ,

כי תבוא תשפ"ו

והדבר באמת נפלא בהשקפה ראשונה ובטח יש בזה ענין עמוק,

גאולה שע"י הקב"ה היא נצחית**ושע"י אדם בטלה**

ואני השבתי לו, שלענ"ד הענין הוא עפי"מ שאמרו חז"ל דלכן גאולה ראשונה ושניה נתבטלה, משום שהיה בהם כח אדם, גאולת מצרים ע"י מרע"ה, וגאולה שניה ע"י עזרא, אמנם לעתיד לבא, יהיה הגאולה ע"י השי"ת לבדו, והשי"ת הוא נצחי לכן תהי גאולה נצחית,

אך לכאורה יש להבין, הא מבואר בהגדה, דיצי"מ היה ע"י הקב"ה בעצמו, לא ע"י מלאך ולא ע"י שרף ולא ע"י שליח,

שני גאולות היו במצרים גאולת הגוף**וגאולת הנפש**

אך באמת הדבר נכון, דהנה בגאולת מצרים היה שני גאולות, גאולת הגוף, וגאולת הנפש, גאולת הגוף היה ע"י משה רבינו, שהוציא את ישראל ממצרים, אמנם גאולת הנפש היה ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו,

והנה מבואר (במגילה י"ד ע"א) דלכן אין אומרים הלל על נס פורים, משום דבשלמא ביצי"מ נוכל לומר הללו עבדי ד' ולא עבדי פרעה, אלא הכא הללו עבדי ה' ולא עבדי אחשוורוש, אכתי עבדי אחשוורוש אן, וברש"י ז"ל ולא עבדי פרעה, שהרי לחירות יצאו,

ולכאורה צ"ע, לפי"ז שאנחנו בגולה איך אומרים הלל וסיפור יצי"מ כיון שאכתי עבדי פרעה אן,

אמירת ההלל הוא על הגאולה הרוחנית**שהיה ע"י הקב"ה בעצמו**

אך באמת אתי שפיר, דסיפור יצי"מ בגולה הוא על הגאולה הרוחנית שיצאו ממצרים לקבל התורה"ק, ובזה יצאו מעבדות לחירות, ושפיר אמרינן הלל, משא"כ בנס פורים כיון דהיה רק גאולת גשמית ואכתי עבדים אן לכן לא אמרינן הלל וז"ב,

וכיון שכן, שכל עיקר ההלל הגדול וסיפור יצי"מ שאומרים בליל פסח בגלות הוא על גאולה הרוחנית, וזה היה ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו, לא ע"י מלאך ולא ע"י שליח,

פרפראות פאר**על הגאולה הגשמית שהיה ע"י משה****עדיין יש לבקש**

ולהורות זה שאנחנו נגאלים רק גאולה הרוחניות, ועדיין עלינו לבקש מהשי"ת על הגאולה הגשמית, לזאת לא נזכר שם משה רבינו, בהגדה של פסח, לעורר לבבן של ישראל לבקש מהשי"ת הגאולה השלימה בגוף ובנפש בב"א, **עכ"ד בעל כלי חמדה**,

ג, ביאור ע"ד הזוהר הק' למה משה רבינו אינו מוזכר בהגדה של פסח

בזוהר הק' (פרשת יתרו חלק ב דף ע"ט ע"ב) מבאר, למה אמר משה רבינו בפרשת ביכורים, אלקיך ולא אמר אלוקינו, והוציא עצמו מהכלל במצוות ביכורים, משום שלא זכה להיכנס לארץ ולקיים מצוות הבאת ביכורים, שנאמר בה "והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלקיך נתן לך",

לפי זה יש לומר, דלפי שכל דרשת ההגדה הוא **מפרשת ביכורים**, ומשה רבינו הוציא עצמו, משום שלא נכנס לארץ, כדברי הזוהר הק', לכן לא הזכירו את משה רבינו בהגדה, **כדי שלא להזכיר את אי כניסתו לארץ**.

ד, י"ל למה משה רבינו אינו מוזכר בהש"פ ע"ד מחני נא מספרך

עוד יש לפרש למה לא הוזכר משה רבינו בהגדה של פסח, יש להקדים ולומר, כי בהגש"פ דהיום, בדרשתו של ר' יוסי הגלילי, "מנין אתה אומר" וכו', וכו', מוזכר הפסוק "ויראו העם את ה' ויאמינו בה' ובמשה עבדו",

אך בסדר רב עמרם גאון, ובהגדת בני תימן, פסוק זה אינו מוזכר, ומכאן, לרבים שהקשו למה לא הוזכר משה רבינו בהגדה של פסח,

רמז למה שביקש משה רבינו מחיני נא מספרך

אפשר ליישב ולומר, כתיב, (שמות ל"ב ל"א), וישב משה אל ה' ויאמר אנא חטא העם הזה חטאה גדלה ויעשו להם אלהי זהב, ועתה אם תשא חטאתם, ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת,

מבואר, כי מכל הטירחה שטרח משה רבינו ע"ה בהוציא הקב"ה את בני ישראל ממצרים,

כי תבוא תשפ"ו

כאשר בא לבקש מאת השי"ת, ולהתחנן לו על חטא העגל, לא הזכיר דבר על כל הטירחה שמסר נפשו למען כלל ישראל, ושיכפר להם הקב"ה בשכר זאת על מעשה העגל,

אלא משה רבינו, מסר נפשו ביותר, ואמר, ואם אין, מחני נא מספרך אשר כתבת, וזה היה המסירות נפש הגדול ביותר של משה רבינו, שלא יהיה מוזכר בתורת ה' כל מה שעשה לצאת ישראל ממצרים בית יעקב מעם לועז,

לפי"ז יש לומר, כי אנשי כנסת הגדולה, כאן בהגדה של פסח, באו להזכיר את מסירות הנפש הגדול ביותר של משה רבינו למען כלל ישראל, בכך שאמר, **מחני נא מספרך**, וע"י שלא הוזכר שמו בהגדה ש"פ, סיפרו לנו ע"י העדר שמו, את גודל מסירות הנפש של גדול הנביאים שלא היה ולא יהיה כמוהו.

והכי איתא בגמרא (סוטה י"ד ע"א), **כתיב** (ישעיה נג יב) "לכן אחלק לו ברבים ואת עצומים יחלק שלל תחת אשר הערה למות נפשו" וגו',

תחת אשר הערה למות נפשו, שמסר עצמו למיתתו, שנאמר, (שמות לב לב) ואם אין מחני נא וגו'.

ה, איך נתעלו ישראל ע"י האמונה להיקרא בשם קודש

כתב בספר **מרכבת המשנה** על המכילתא, (פרשת בא פרשה י"ד אות ב') ודרך רמז יאמר היות וישראל אינם בגדר **שם קודש** רק בקיום כל תרי"ג מצות ולא בהעדר מצוה אחת, היות ותשוקת השם על האדם להעלותו אל מדרגה להיות קדוש כמוהו כמאמר לא ברא הקב"ה את האדם אלא להיות צדיק וישר כמוהו, היינו שרמ"ח מ"ע המה נגד רמ"ח איבריו של אדם ושס"ה גידיו המה נגד שס"ה ל"ת וכל אבר וגיד הוא משכן למצוה א', ובעשות המצוה שהאבר והגיד יונק ממנו הוא מעלה החומר דאותו אבר למדריגת הצורה היא הנשמה הקדושה, ובהעדר מצוה א' אותו האבר שהוא משכן למצוה זו ויונק ממנה ישאר בפגמו וחולין וקדשים מעורבים זה בזה **ויפלא להקרא קודש** אף בהעדר מצוה א' היות אותו אבר חול ואיסור ניכר בפני עצמו ואפי' באלף לא בטיל ולא נשתקע

פרפראות פאר

שם חולין ממנו ורק בשלימות המצות בכללן יקרא קודש,

ואמרו חז"ל שילהי מסי מכות דרש ר' שמלאי תרי"ג מצות ניתנו למשה בסיני עד שבא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה, הרי שמעלת מצות האמונה שהיא מצוה כוללת כל תרי"ג מצות בקיומם כאילו קיים כל תרי"ג מצות, גלל זה מה שכר נטלו ישראל במדת האמונה שנקראו קודש ישראל לה', עכ"ל.

ו, הפרשיות בתפילין של הקב"ה הם כנגד ד' פרשיות שבתפילין ביאור בעקידת יצחק

איתא בגמרא (ברכות ו' ע"א) אמר רבי אבין בר אבא אמר רבי יצחק מנין שהקב"ה מניח תפילין שנאמר נשבע ה' בימינו ובזרוע עזו (ישעי' ס"ב) בימינו זו תורה שנאמר מימינו אש דת למו (דברים ל"ג) ובזרוע עזו אלו תפילין,

תפילין דמרי עלמא מה כתיב בהו, אמר ליה, ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ (ד"ה א' י"ז). ומי משתבח קודשא בריך הוא בשבחייהו דישראל? - אין, דכתיב (דברים כ"ו י"ז) את ה' האמרת היום להיות לך לאלקים, וללכת בדרכיו, ולשמר חקיו ומצותיו ומשפטיו, ולשמע בקלו,

וה' האמירך היום. אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל, אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם, אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, שנאמר (דברים כ' ד') שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד. ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם, שנאמר: ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ,

ביאור העקידת יצחק בתפילין של מעלה שהם כנגד תפילין של מטה

כתב העקידת יצחק (דברים שער צח פרשת כי תבא) ועל זה הענין הנכבד אמרו חז"ל שהקדוש ברוך הוא מניח תפילין כדגרסינן בפרק קמא דברכות,

בוא ואראך קשר של תפילין של מטה עם תפילין של מעלה וקשר שניהם עם החטיבות האלו הנזכרות כאן על הדרך הזה אשר ביארנו. והוא כי

כי תבוא תשפ"ו

א, כנגד מה שני' כאן את ה' האמרת היום להיות לך לאלהים וגו'. יש בתפילין שלנו פרשת שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד וגו'. ובתפילין מארי עלמי' כתיב ומי כעמך ישראל גוי אחד דוגמת מה שנא' בפסוק וה' האמירך היום להיות לו לעם סגולה כאשר דבר וכו',

ב, וכנגד מה שאמר הנה ללכת בדרכיו יש בתפילין שלנו פרשת והיה כי יביאך (שמות י"ג) שכל עיקרה על מצות פדיון בכורות וזו היא באמת ההליכה בדרכיו ממש כי כמו שהוא הרג כל בכורות מצרים להושיענו מידם ואת בכורנו הציל כן ראוי שנזדרז לעשות כמוהו להפריש הבכורות

ג, וכנגד מה שנאמר הנה לשמור חקיו מצותיו ומשפטיו יש בתפילין שלנו פרשת קדש שעקרה לזכור עבודת הפסח כמו שאמר ועבדת את העבודה הזאת בחדש הזה וחתם ושמרת את החקה הזאת למועדה מימים ימימה (שמות י"ב) ומן המבואר שקרבן הפסח כלהו איתנהו ביה חקים ומצות כמו שפירשנו מתאימים ומסכימים שלש כנגד שלש יפה יפה והיא עצמה אשר תעמוד שלישית בפסוק וה' האמירך כמין חומר.

ד, וכנגד מה שנאמר הנה ולשמוע בקולו יש בתפילין שלנו והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה וגו',

והרי עלה הכל כהוגן ונתבארה יפה פרשה קטנה זו אשר היא גדולה בעניניה ולמדנו סוד הארבעה קשירות הבאות בד' פרשיות של תפילין שזכרנו כי הם באמת הטלת חבלי היראה ועבודות האהבה על ידינו ועל חלקת צוארינו באלו הד' ענינים שבהם יושלם עול מלכות שמים להעתיק אותנו מהפסד הדעות וקלקול המעשים ולהמשיכנו בהם אל הטוב והיושר האלקי, עכ"ד העקידת יצחק, עיין שם בביאור הדברים באורך.

ז, האמרת היום הוא יום שקורא קריאת שמע עם תפילין

כתב האבודרהם בשם הרוקח (הלכות תפילת מנחה לשבת), וכן בבעל הטורים (דברים פרק כו פסוק טז), "את ה' האמרת היום" בגימטריא זו קריאת שמע,

פרפראות פאר

כתיב (דברים כ"ו י"ז) "את ה' האמרת היום להיות לך לאלקים וללכת בדרכיו ולשמר חקיו ומצותיו ומשפטיו ולשמע בקלו" "וה' האמירך היום להיות לו לעם סגלה כאשר דבר לך ולשמר כל מצותיו",

והקשו במפרשים, הרי כבר נצטוו קודם זה, כמה שנים למפרע, ולמה כתב היום הזה ה' אלקיך מצוך, וגם קשה מהו האמרת היום, וה' האמירך היום,

ביאור בדרך דרש הפסוק אשר אנכי מצוך היום

כתב רש"י במה שאמר הכתוב היום הזה ה' אלוקיך מצוך, דרשו חז"ל (תנחומא כי תבא א'), מה ת"ל היום הזה, אלא כך אמר משה לישראל, בכל יום יהא התורה חביבה עליכם כאלו היום הזה קבלתם אותה מהר סיני,

מבואר, בדרך דרש הפסוק היום הזה,

אך הפסוקים האמרת היום, וה' האמירך היום, עדיין קשה, למה אמה"כ היום, (עיין במפרשים, מזרחי, אור החיים, שי למורא, ועוד),

ביאור הכתובים האמרת והאמירך היום

איתא בגמרא, (חגיגה ג' ע"א) "את ה' האמרת היום וה' האמירך היום", אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל, אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם, אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, דכתיב שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם שנאמר, ומי כעמד ישראל גוי אחד בארץ, ע"כ,

מבואר, דאתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, הוא ע"י קריאת שמע,

קריאת שמע בלא תפילין זו עדות שקר

איתא בגמרא, (ברכות י"ד ע"ב) כל הקורא קריאת שמע בלא תפילין, אין זו עדות אמת, לפי"ז מי שקורא ק"ש כאשר עדיין אינו מניח תפילין, אין עדותו שלימה, רק כאשר מניח תפילין, רק אז נהיית עדותו שלימה, ועל זה נאמר אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, שהוא ע"י עדות אמיתית, והוא ע"י קריאת שמע בתפילין,

וזה הפירוש את ה' האמרת היום, הכוונה, ליום הזה, שבו הוא מניח תפילין, וקורא קריאת שמע בתפילין, ומעיד עדות אמת,

כי תבוא תשפ"ו

ובזה מבואר כפתור ופרח, למה נאמר את ה' האמרת, היום,

והפסוק וה' האמירך היום, מבואר ג"כ בכך, דכיון דע"י קריאת שמע בתפילין שהניח היום הזה, הוא נכנס לכלל אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, אף הקב"ה קורא כנגדו ואומר אני אעשה אתכם חטיבה אחת,

גם יש לומר ע"ד הזה"ק (שמות דף ק"א ע"א) שאמר, בני אתה אני היום ילידתך, קאי על היום שנעשה י"ג שנה, ואפשר דקאי נמי על היום הזה,

ח, איך הקטן קורא קריאת שמע הרי אין לו תפילין

יש לפרש דלפיכך קורין לקריאת שמע עדות, כאמרז"ל (ברכות י"ד ע"ב) כל הקורא קריאת שמע בלא תפילין, הרי זו עדות שקר, וכדי שהקטן יוכל לקרוא קריאת שמע גם אם אין לו תפילין עשו אותה כמו עדות, **והקטן פסול לעדות**, ולכן הקטן קורא ק"ש גם ללא תפילין.

ט, את ה' האמרת היום וה' האמירך היום מכוון לשש אנכי על אמרתך

כתיב (דברים כ"ו י"ז) "את ה' האמרת היום וה' האמירך היום",

איתא בגמרא (שבת ק"ל ע"א), תניא רבן שמעון בן גמליאל אומר כל מצוה שקיבלו עליהם בשמחה, כגון מילה, דכתיב (תהלים קי"ט קס"ב) "שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב", עדיין עושין אותה בשמחה, פירש רש"י "אמרתך" אמירה יחידה שקדמה לשאר אמירות, והיא מילה, שישראל עושין וששים עליה, עיין מהרש"א בביאורו,

יש לבאר ביאור נאה בלשון אמרתך דקאי אמילה,

איתא בגמרא (חגיגה ג' ע"א), **כתיב** (דברים כ"ו י"ז) "את ה' האמרת היום וה' האמירך היום", אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל, אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם,

פרפראות פאר

אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, דכתיב "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד", ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם, שנאמר ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, ע"כ,

פירוש רב האי גאון מהו חטיבה אחת בעולם

בספר הערוך, בשם רב האי גאון, (ערך אמר, מובא עה"ג בתחתית העמוד חגיגה ג' ע"א), פירוש, "חטיבה", ציור אחד בעולם, כלומר דבר הניכר שאין כמותו, עכ"ל הערוך, וכן פירש האבודרהם בהלכות תפילת מנחה לשבת

מבואר, כי ציור אחד בעולם ודבר הניכר שאין כמותו, שעשה הקב"ה לישראל, שיהיו ניכרים הוא רק ע"י המילה,

מבואר, כי הלשון את ה' האמרת, וה' האמירך, הוא חטיבה אחת, והוא ציור מיוחד שע"י המילה, כפירוש רב האי גאון,

לפי"ז מתפרש כמין חומר

הכתוב "שש אנוכי על"אמרתך" שאמרו חז"ל דקאי אמילה, שהוא מלשון האמרת והאמירך, שהוא, ציור מיוחד. כפירושו של רב האי גאון.

י, טעם לאמירת שמע ישראל קודם המילה

כתיב (דברים כ"ו י"ז) את ה' האמרת היום להיות לך לאלהים, וה' האמירך היום להיות לו לעם סגלה,

איתא בגמרא, (חגיגה ג' ע"א) את ה' האמרת היום וה' האמירך היום, אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל, אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, דכתיב שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם, שנאמר ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ,

אפשר לתת טעם, לכך שאומרים שמע ישראל קודם הברית, עפ"י מאי שפירשנו לעיל כי האמרת והאמירך קאי אמילה, דקודם שעושים התינוק חטיבה אחת, פירוש ציור מיוחד, שזו המילה, אנו עושים להקב"ה חטיבה אחת, ואומרים שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, ואז אני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם, שזו המילה.

כי תבוא תשפ"ו

יא, הסכת ושמע ישראל לימוד התורה הוא אמצעי להגיע למטרה

כתיב (דברים כ"ז ט'), וידבר משה והכהנים הלויים אל כל ישראל לאמר הסכת, ושמע ישראל, היום הזה נהיה לעם לה' אלקיך,

איתא בגמרא (ברכות ס"ג ע"ב), פתח רבי יהודה בכבוד תורה ודרש, הסכת, ושמע ישראל, היום הזה נהיית לעם, וכי אותו היום נתנה תורה לישראל, והלא אותו יום סוף ארבעים שנה היה, אלא ללמדך, שחביבה תורה על לומדיה בכל יום ויום כיום שנתנה מהר סיני, ע"כ,

ועוד רבו דרשות חז"ל, כי הסכת, ושמע ישראל, בדברי תורה כתיב,

איתא בספה"ק בשם הבעש"ט, ובאמרי אמת – (פרשת תרומה) כתב, עיקר התכלית מהתורה היא להכיר ה' אחד, ועל זה כתיב תורת אמת היתה בפיהו,

איתא בספר כתר שם טוב, על הא דאיתא, אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד דהיינו להכיר ה' אחד, יכולים ללמוד מאה פעמים והעיקר יהיה חסר, תקנו מאה ברכות בכל יום והכי הכוונה לומר עוד פעם ברוך אתה, אולם העיקר הוא שיהיה מאה ואחד, דביקות באחד האמיתי, עיקר התכלית מהתורה היא להגיע לתפילה,

איתא בגמרא ולעבדו בכל לבבכם איזו היא עבודה שהיא בלב הוי אומר זו תפלה, כפי מה שלומדים תורה עם מלכות שמים כך זה נכנס בעומק הלב כדכתיב אשרי אדם עוז לו בך מסלות בלבבם שעל ידי עוז לו בך נעשה מסלות בלבבם,

ובאמרי אמת - פרשת שלח, בשם הבעל שם טוב ז"ל אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה פעמים ואחד, הה"נ ששונה עם האחד שהוא שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד,

ביאור הכתוב הסכת ושמע ישראל

לפי"ז יש לפרש ולומר פירוש הפסוק, הסכת, ושמע ישראל, דהסכת אמרו חז"ל דקאי אדברי תורה, ועל זה אמרה תורה, ושמע ישראל, דעיקר לימוד התורה, היא כששונה עם שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד. וזהו הסכת, ושמע ישראל.

יב, הסכת ושמע ישראל ה' אחד בגימטריא תורה

תורה = 611

הסכת, = 485

שונה פרקו 100 פעמים,

שם הוי"ה, 26

סך הכל = 611

וזהו, הסכת, מאה פעמים, אחד, שהוא שם
הוי"ה, בגימטריא תורה

יג, הגאולה תבוא ע"י תשובה מרצון או גם ע"י תשובה מוכרחת

המהלך המדהים של המהרש"א בביאור הגמרא

איתא בגמרא (סנהדרין צ"ז ע"ב) אמר רב, כלו
כל הקיצין, ואין הדבר תלוי אלא בתשובה
ומעשים טובים,

פירש רש"י, אם כל ישראל חוזרין בתשובה
יבא, ואם לאו לא יבא,

ושמואל אמר, דיו לאבל שיעמוד באבלו,

פירש רש"י, דיו לאבל שעומד באבלו - דיו
להקדוש ברוך הוא שעומד כמה ימים וימינו
אחור, כלומר, אם לא יעשו תשובה אינו עומד
באבלו כל הימים אלא ודאי קץ לדבר,

לישנא אחרינא, דיו לאבל - דיין לישראל צער
גלות, אפילו בלא תשובה נגאלין. עכ"ל רש"י,

כתנאי, רבי אליעזר אומר, אם ישראל עושין
תשובה נגאלין, ואם לאו אין נגאלין,

אמר ליה רבי יהושע, אם אין עושין תשובה
אין נגאלין ?

אלא, הקדוש ברוך הוא מעמיד להן מלך
שגזרותיו קשות כהמן, וישראל עושין תשובה
ומחזירין למוטב, ע"כ,

קושיות המהרש"א

כתב המהרש"א (סנהדרין צ"ז ע"ב ד"ה אמר רב
כלו כל הקיצין) רש"י פירש כל הסוגיא דשמואל
ס"ל כרבי יהושע, שיהיו נגאלין גם בלא
תשובה כלל,

אבל א"כ מאי קאמר ר"י אלא הקדוש ברוך
הוא מעמיד להם מלך כהמן ומחזירין למוטב
הרי אם לא יחזרו למוטב גם נגאלין,

ועוד קשה, מאי קעביד רבי יהושע בהני קראי
דמייתי ר"א, ולמה שתק ר"א לבסוף, ע"כ
קושיות המהרש"א,

מהלך מדהים של המהרש"א לבאר מחלוקתם אם
צריך תשובה רצונת או די בתשובה הכרחית

וכ"כ שרב ורבי אליעזר סברי כי להיגאל צריך
שיעשו ישראל תשובה מרצונם שהיא תשובה
רצונית,

ושמואל ורבי יהושע סברי שאם לא יעשו
תשובה רצונית, ורק יעשו תשובה הכרחית
גם אם לא מרצונם, גם אז ייגאלו,

וז"ל המהרש"א בביאורו, ע"כ נראה לפרש
דרב אמר כלו כל הקיצין דאין קץ לדבר, כיון
דהוא תלוי בתשובה ומע"ט דהיינו שישבו
מצד עצמם, ואין זה בידו יתברך ב"ה דהכל
בידי שמים חוץ מיראת שמים,

ושמואל אמר דיו לאבל, ר"ל דיו שישבו
ישראל מצד אבלן וזולתן ויש קץ לדבר,
וכשיבא זמן גאולה מעמיד להן הקדוש ברוך
הוא מלך כהמן ומחזירין למוטב שיעשו
תשובה,

יד, ביאור הפסוקים שהביאו רבי אליעזר ורבי יהושע כ"א לדרכו ביאור מהרש"א

א, הוכחת ר"א מפסוק בירמיה ותשובת ר"י
מפסוק בישעיה

רבי אליעזר אומר, אם ישראל עושין תשובה
נגאלין, שנאמר (ירמיהו ג' כ"ב), "שובו בנים
שובבים ארפא משובתיכם"

אמר לו רבי יהושע, (ישעיהו נ"ב ג') "כי כה
אמר ה' חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו",
ולא בכסף תגאלו - ללא תשובה ומעשים
טובים."

פרפראות פאר**ביאור המהרש"א בפסוקים הנ"ל**

ז"ש רבי אליעזר, אם ישראל עושין תשובה דהיינו תשובה רצונית מצד עצמן, שנאמר **שובו בנים שובבים** ואז ארפא משובותם,

והשיב לו רבי יהושע, דההוא קרא בתשובה הכרחית קאמר, כדאמר לעיל מעמיד להם מלך וכו' ומחזירן למוטב, ומייתי חנם נמכרתם דהיינו דומיא דגזירת המן שאמר ליה המלך להמן הכסף נתון לך והעם לעשות בו וגו'

ב, הוכחת ר"א מפסוק במלאכי ותשובת ר"י מפסוק בירמיה

אמר לו רבי אליעזר לרבי יהושע, והלא כבר נאמר (מלאכי ג' ז') **"שובו אלי ואשובה אליכם"**

אמר לו רבי יהושע, והלא כבר נאמר, (ירמיהו ג' י"ד): **"כי אנכי בעלתי בכם ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה והבאתי אתכם ציון"**,

ביאור המהרש"א בפסוקים הנ"ל

וא"ל ר"א, כבר נאמר **שובו אלי וגו'**. זה הכתוב משמע ליה יותר מפורש בתשובה רצונית ששאל מהם לשוב ולא הכריח אותם על התשובה.

וא"ל ר"י, והלא כבר נאמר **כי אנכי וגו'**. ר"ל דודאי שהש"י שאל מישראל על התשובה הרצונית שהיא יותר טובה, אבל אם לא יעשו כן הרי נאמר שובו בנים שובבים כי אנכי בעלתי אתכם וגו' דהיינו תשובה הכרחית שעל ידי הצרות אנכי בעלתי אחד מעיר ושנים ממשפחה דהיינו הנשארים שיעשו תשובה מתוך צרה,

ג, הוכחת ר"א מפסוק בישעיה ותשובת ר"י מפסוק בישעיה

אמר לו רבי אליעזר והלא כבר נאמר, (ישעיהו ל' ט"ו), **"בשובה ונחת תושעון"**

אמר לו רבי יהושע לרבי אליעזר, והלא כבר נאמר, (ישעיהו מ"ט ז'), **"כה אמר ה' גאל ישראל קדושו לבזה נפש למתעב גוי לעבד משלים מלכים יראו וקמו שרים וישתחוו"**

כי תבוא תשפ"ו**ביאור המהרש"א בפסוקים הנ"ל**

אמר ליה רבי אליעזר, והלא כבר נאמר **בשובה ונחת תושעון בהשקט ובטח וגו'**. ר"ל בהאי קרא מפורש תשובה רצונית כי בתשובה שתהיה מתוך השקט ונחת ולא מתוך צרה תושעון.

והשיב לו ר"י, לבזה נפש למתעב גוי וגו'. דהיינו על ידי ביזה ותעב שיהיה להם בצרת הגלות ישובו ויגאלו,

ובשובה ונחת תושעון וגו' דקאמר קרא לאו היינו נחת והשקט אשר לפני התשובה, אלא אהשקט ונחת שיהיה להם אחר כך מתוך התשובה שיעשו מתוך צרה, כמפורש בהאי קרא, אחר שהיו בגלות לבזה ותעב ולעבד מושלים, ויזכו בתשובה מתוך צרה לנחת והשקט כי מלכים יראו וקמו שרים וישתחוו וגו',

ד, הוכחת ר"א מפסוק בירמיה ותשובת ר"י מפסוק בדניאל

אמר לו רבי אליעזר, והלא כבר נאמר, (ירמיהו ד' א') **"אם תשוב ישראל נאם ה' אלי תשוב"**

אמר לו רבי יהושע, והלא כבר נאמר, (דניאל י"ב ז'), **"ואשמע את האיש לבוש הבדים אשר ממעל למימי היאר וירם ימינו ושמאלו אל השמים וישבע בחי העולם כי למועד מועדים וחצי וככלות נפץ יד עם קדש תכלינה כל אלה"**

ושתק רבי אליעזר. ע"כ

ביאור המהרש"א בפסוקים הנ"ל

וא"ל ר"א והלא כבר נאמר **אם תשוב ישראל וגו'**. בהאי קרא מפורש ליה טפי תשובה רצונית מדקאמר לה בלשון אם וספק, דהתשובה הכרחית היא ודאית בידו יתברך ב"ה להביא הגאולה, אבל אם ספק משמע אם תשובו ברצון, שאין זו בידו יתברך ב"ה כי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים,

וא"ל ר"י, כבר נאמר ואשמע את האיש וגו' וירם ימינו וגו' וישבע בחיי העולם כי למועד מועדים וגו'. ועל הספק כדברך שאם לא ישובו אין נגאלין לא היה המלאך נשבע, אבל אם תשוב ישראל וגו' נאמר על הודאי, שישבו בודאי על ידי שמעמיד להם מלך קשה כהמן, עכ"ד המהרש"א,

פרפראות פאר

ושתק רבי אליעזר, מבואר במפרשים דהא דשתק רבי אליעזר הוא משום שהודה לרבי יהושע,

ובדרך המהרש"א הודה לדבריו שגם אם יעשו רק **תשובה הכרחית** אע"פ שאינה **מרצונם**, יבוא לציון גואל, ואמר כל העם אמן.

ובד"ז מבאר המהרש"א יומא פ"ו ע"א ד"ה כתיב שובו בנים

טו, עמלנו אלו הבנים

יש לכוון אדם לעמל יולד, הווי בחולם, פירוש עמלו של אדם הוא ביולד כלומר בבנו,

גם יש לכוין נפש עמל עמלה לו ע"ד אומרז"ל כל מי שיש לו בן יגע בתורה הקב"ה מתמלא עליו רחמים ממילא יוצא שאדם העמל הוא עמל בשבילו,

גם יש לכוין (קהלת פרק א) מה יתרון לאדם בכל עמלו **שיעמל** תחת השמש, דור הלך ודור בא **רמז לבנים**

טז, טנא בגימטריא שישים רמז להפרשת ביכורים אחד משישים

כתיב (דברים כ"ו ד'), "ולקח הכהן **הטנא** מידך והניחו לפני מזבח ידוד אלקיך"

כתב הרמב"ם (הלכות ביכורים פרק ב הלכה יז) והוא, מירושלמי רפ"ג דביכורים, "הביכורים אין להם שיעור מן התורה, אבל מדבריהם צריך להפריש **אחד מששים**, והרוצה לעשות כל שדהו בכורים עושהו".

רמז יש בכתוב, שאמר "ולקח הכהן הטנא", **טנ"א** בגימטריא **שישים**, והוא רמז **להלכה מדבריהם**, שהביכורים באים **אחד משישים**.

שוב מצאתי כי דבר זה נכתב בבעל הטורים.

המביא דורון לתלמיד חכם - כאילו מקריב בכורים.

איתא בגמרא (כתובות דף קה עמוד ב) ואיש בא מבעל שלישה ויבא לאיש האלהים לחם בכורים עשרים לחם שעורים וכרמל בצקלוננו

כי תבוא תשפ"ו

- וכי אלישע אוכל בכורים הוה? אלא לומר לך: כל המביא דורון לתלמיד חכם - כאילו מקריב בכורים.

כתיב (דברים פרק כו פסוק ב) ושמת **בטנא** והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך לשכן שמו שם,

טנא בגימטריא 60, וכאן רמז לתלמיד חכם היודע 60 מסכתות, ושמת בטנא רמז לת"ח,

יז, למה החסיר הנביא יחזקאל בהמשילו בני ישראל ביצ"מ לתינוק שנולד

כתיב (יחזקאל ט"ז) **(ד) ומולדותיך ביום הולדת אתך, לא כרת שרך, ובמים לא רחצת למשעי, והמלח לא המלחת, והחתל לא חתלת:**

(ה) לא חסה עליך עין, לעשות לך אחת מאלה לחמלה עליך, ותשליכי אל פני השדה, בגעל נפשך ביום הולדת אתך:

(ו) ואעבר עליך ואראך מתבוססת בדמיך, ואמר לך בדמיך חיי ואמר לך בדמיך חיי:

(ז) רבבה פצמח השדה נתתיך, ותרפי ותגדלי ותבאי בעדי עדיים שדים נכנו ושערך צמח ואת ערם וערקה:

(ח) ואעבר עליך ואראך והנה עתך עת דדים, ואפרש כנפי עליך, ואכסה ערותך, ואשבע לך, ואבוא בבית אתך נאם א-ד-נ-י ידוד, ותהיי לי:

(ט) וארחצך במים, ואשטף דמיך מעליך, ואסכך בשמן:

(י) ואלבישך רקמה, ואנעלך תחש, ואחבשך בשש, ואכסך משי:

(יא) ואעידך עדי, ואתנה צמידים על ידיך, ורביד על גרונך:

(יב) ואתן נזם על אפך, ועגילים על אזניך, ועטרת תפארת בראשך:

פרפראות פאר

(יג) וַתַּעֲדֵי זָהָב וְכֶסֶף וּמַלְבוּשֵׁי שֵׁשׁ וְמַשִּׁי וְרִקְמָה, סִלְתָּ וּדְבַשׁ וְשֶׁמֶן אֶכְלֵת, וַתִּיפֵי בְּמֶאֱדָמָד וַתַּצְלַחֵי לְמַלּוּכָה:

(יד) וַיֵּצֵא לָךְ שֵׁם בְּגוֹזִים בְּיָפִיךָ כִּי כָלִיל הוּא בַּהֲדָרִי אֲשֶׁר שָׁמַתִּי עָלֶיךָ נָא אֲדַנִּי יְדוּד, ע"כ,

יח, הנביא מבטיח שלא נתנתק מהקב"ה לעולם

ויש להקשות, הנביא במשל שהמשיל את בני ישראל בעת צאתם ממצרים לתינוק שנולד, ואמר, כי, **לא נעשו לך אחת מאלה לחמלה עליך, לא כרת שרך, ובמים לא רחצת למשעי, והמלח לא המלחת, והחתל לא חתלת, ותשלכי אל פני השדה, בגעל נפשך ביום הולדת אתך:**

ובנמשל אומר הנביא (פסוק ט') וְאַרְחֲצֶךָ בַּמִּים, וְאַשְׁטֹף דָּמֶיךָ מֵעֵלֶיךָ, וְאַסְכְּבֶךָ בְּשֶׁמֶן, ולא אמר **כרת שרך**, כלומר שחתך הטבור,

ואיתא בגמרא (שבת קכ"ט ע"ב), כתיב, (יחזקאל ט"ז ד'), **לא כרת שרך** (שלא נחתך הטבור) מכאן שחותכין הטבור בשבת, והיינו משום סכנה לתינוק שלא יחיה,

יש לבאר ולומר, דיחזקאל הנביא מבטיח לבנ"י וּמִוִּלְדוֹתֶיךָ בְּיוֹם הַוִּלְדָּתָא אֲתָךְ, **לא כרת שרך**, שאף פעם לא נתנתק מהשי"ת, גם אם במים לא רוחצת, והושלכת בגעל נפשך, עכ"ז **לא כרת שרך, מהקב"ה לא נתנתק לעולם**, כמ"ש בהמשך דבריו, וְאַבּוֹא בְּבְרִית אֲתָךְ נָא אֲדַנִּי יְדוּד, וַתִּהְיֵי לִי, ולכן לא הזכיר הנביא בנמשל כי **כרת שרך**,

ואפשר לפרש שזה ע"י הברית מילה, שנתן רק לנו הקב"ה, שנהיה רק שלו,

יט, ביאור אני היום ילידתיך

יש לזכור בכל יום הולדת עם ישראל שלא כרת שרך, ע"ד שהמשילם הנביא יחזקאל, ביום הולדת אותם.

כי תבוא תשפ"ו

כ, ביאור השם תפילין וההרתעה על אומות העולם הם מכח התפילין

איתא בגמרא, (מנחות ל"ה ב') **כתיב** (דברים כ"ח ט), "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך". תניא, ר"א הגדול אומר, **אלו תפילין שבראש**. ע"כ,

כתבו התוספות (מנחות ל"ד ע"ב) בד"ה **לטוטפות**, הלשון **תפילין**, נראה לשון ויכוח כמו (סנהדרין דף מד.) "**ויפלל**" שעשה **פלילות** (ויכוח) עם קונו, על שם שהם עדות והוכחה **שהשם נקרא עליו ויראים ממנו** כגון דאמרינן לקמן (דף לה:) "וראו כל עמי הארץ

כי שם ה' נקרא עליך" וגו' אלו תפילין שבראש, ע"כ,

כתב הטור (אורח חיים הלכות תפילין סימן כ"ה), ונקראים **תפילין לשון פלילה**, שהן אות ועדות לכל רואינו שהשכינה שורה עלינו דכתיב "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך" ודרשינן אלו תפילין שבראש, ע"כ,

כתב הב"ח (אורח חיים סימן כ"ה) **ונקראים תפילין לשון פלילה** וכו'. **פירוש תפילין לשון ויכוח** כמו ויפלל (תהלים ק"ו ל') שעשה פלילות עם קונו (סנהדרין מד א), על שם שהם עדות והוכחה **שהשם נקרא עליו ויראים מאתנו**, וכדאמר רבי אליעזר (מנחות לה ב) וראו כל עמי הארץ כי שם יי' נקרא עליך וגו' אלו תפילין שבראש, **וכן כתבו תוספות** פרק הקומץ (דף ל"ד ב) בד"ה **לטטפת וזהו שכתב רבינו לשון פלילה**, שהן אות ועדות לכל רואינו שהשכינה שורה עלינו, **דבויכוח, אות זה שאנו מנצחים את האומות שיחודו יתברך שאנו מיחדים אותו יתברך הוא אמת, ושעל כן השכינה שורה עלינו הנה על ידי זה הם יראים מישראל, עכ"ל הב"ח**,

מבואר, דהתפילין הם הכח לנצח בויכוח שבין האומות לישראל, וכמו כן, התפילין יש בהם הכח לשעבד בזה תאוות ומחשבות

לבנו לעבודתו יתברך שמו, כלומר יש בו הכח **לנצח היצר הרע**,

כא, טעם להנחת של יד קודם לשל ראש, והיסח הדעת

איתא בגמרא (מנחות ל"ו ע"א), **תנא, סח בין תפילה לתפילה**, עבירה היא בידו, וחוזר

עליה מערכי המלחמה, (כתב רש"י ברכות מ' ע"א דשיחה היא הפסקה), **תנא, כשהוא מניח מניח של יד ואחר כך מניח של ראש, ע"כ,**

יש להבין למה החמירו חז"ל, בענין הנחת תפילין של יד לפני תפילין של ראש, ובענין היסח הדעת, ועוד יש להבין, למה הסמיכו שתי הברייתות של סח בין תפילה לתפילה, אל הברייתא, כשהוא מניח, מניח של יד ואחר כך מניח של ראש, דנראה דשני הדברים, הם דבר אחד,

איתא בגמרא, ירושלמי, (סנהדרין דף כ"ח ע"ב, פרק ו' הלכה ו'), **תרינ תלמידין הוו**

באשקלון, (שתי תלמידים היו באשקלון) אכלין כחדא ושתין כחדא ולעיין באורייתא כחדא, מית חד מינון ולא אתגמל חסד, (מת אחד מהם, ולא ליווהו ולא הספידוהו כהלכה), מית בר מעיין (מת בר מעיין המוכס, כך שמו) מוכס, ובטילת כל מדינתא מיגמליניה חסד. (וכל המדינה נתבטלה ממלאכה לבוא לתת לו כבוד),

שרי ההוא תלמידא בכי (החל החבר החי לבכות) ואמר, ווי דילמא לית לשונאי ישראל כלום, (שמא אין שכר לעושי מצוות, רק לעוברי עבירות) איתחמי ליה בחילמיה, (נתראו לו בחלום) ואמר, לא תיבזי בני מריך, דין עבד חד זכו ואזל בה, ודין עבד חד חובה ואזל בה, (אל תזלזל בבני הקב"ה, זה עשה חטא אחד ומת, ולזה היה זכות אחת ומת)

ומה חובה עבד, חס דלא עבד חובה מן יומיו, (ח"ו שלא עשה חטא מימיו), אלא זימנא חדא **הקדים תפילין של ראש לתפילין של יד.**

ומה זכו עבד בר מעיין מוכס, (איזו זכות היתה לבר מעיין המוכס) חס ליה דלא עבד זכו מן יומיו, אלא זימנא חדא עבד אריסטון לבולבוטייא (לשרים) ולא אתון. אמר ייתון מסכיני (ענים) וייכלוניה דלא ליקלקל. ע"כ,

מבואר, דעל ידי שלא כיבדו את הצדיק, ולא הספידוהו, בכך נתכפר לו החטא היחיד של הנחת תפילין של ראש לפני של יד, וזכה

להיות נקי לגמרי לעוה"ב, והכבוד שעשו למוכס, בכך קיבל את שכרו בעולם הזה, וביטל לו את הזכות לעולם הבא, וגם רואים עד כמה חשוב הנחת תפילין של יד לפני של ראש.

כב, למה מניחים של יד קודם וההבדל בין תפילין של יד לתפילין של ראש

כתב הסמ"ע בטור או"ח, (פרישה סימן ל"ב ס"ק ל"ד), **ויעשה ארבעה בתים**. ז"ל מורי (בביאורו לטור ד"ה בדיו) הגהת סמ"ק (סי קנ"ג) למה ארבעה בתים לשל ראש, נגד ארבע הרגשות שבראש, חוש הראייה חוש השמיעה חוש הריח חוש הטעם, ואחד לשל יד שבו הרגש אחד, חוש המישוש, עכ"ל,

איתא בגמרא (ברכות ו' ע"א) **ובזרוע עזו** אלו תפילין שנאמר ה' עוז לעמו יתן, מבואר א"כ, שבתפילין העוז והכח לשעבד, את התאוות והחושים, שרובם נרמזים בתפילין של ראש, כמ"ש, ועל הראש נגד המח, שהנשמה שבמחי עם שאר חושי וכחות,

החושים הינם כלי ביד היצה"ר להכשיל בני אדם

איתא בספרה"ק **שם משמואל** – (פרשת שופטים - שנת תרע"ו), שופטים ושוטרים תתן לך בכל **שעריך** היינו שערי הלב. **וברח"ו, שחמשה חושים הם, רא"י ושמיעה וריח וטעם ומישוש, והם חמשה שערי הלב, שכל החושים מובילים את הרגשותיהם ללב, עכ"ד.**

בספר אדיר במרום (ח"ב - מאמר ביאור ז' מלכין) כיון ששלטו החושים, הלכו בני האדם אחר החומריות,

בספר עקידת יצחק, החושים הם הכלים שביד היצר הרע, להכשיל בני האדם,

וצונו להניח על היד לזכרון זרוע הנטויה. שהיא נגד הלב, **לשעבד בזה תאות ומחשבות לבנו לעבודתו יתברך שמו**. ועל הראש נגד המח, שהנשמה שבמחי עם שאר חושי וכחותי, כלם יהיו משעבדים לעבודתו יתברך שמו,

לפי"ז מובן כפתור ופרח, דמי שיוצא למלחמה מול האויב, דבר ראשון, עליו לקחת את נשק הניצוח שהוא הכח שבלב האדם, והם התפילין של יד, ולכן יש להניח של יד קודם, וגם מי שהניח של יד, ומשיח דעתו מלהלחם, ולשעבד החושים, המרומזים בתפילין של ראש, אלא סח בין של יד לשל ראש, אינו ראוי למלחמה, וחוזר מעורכי המלחמה.

כג, ביאור הכתוב הפכת מספדי למחול לי בדרך צחות

כתיב, (תהלים ל"ב) "הפכת מספדי למחול ליי",
אפשר לבאר, עפ"י מעשה המובא לעיל מהנהו
תרין תלמידין הוו באשקלון,

מבואר, דעל ידי שלא כיבדו את הצדיק, ולא
הספידוהו, בכך נתכפר לו החטא היחיד של
הנחת תפילין של ראש לפני של יד, וזכה להיות
נקי לגמרי לעוה"ב,

**בכך אפשר לבאר בדרך צחות את הפסוק, הפכת
מספדי, למחול לי, פירוש הפכת את המספד
שלי, שבמקום שיספידוני, יהיה החטא מחול לי,
(מלשון מחילה) וזהו הפכת מספדי, למחול לי,**

ביאור הכתוב למחול לי ע"ד מחול לצדיקים

**או יאמר, הפכת מספדי, למחול לי, ע"ד הא
דאיתא בגמרא** (תענית דף ל"א עמוד א') עתיד
הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים, והוא
יושב ביניהם בגן עדן, וכל אחד ואחד מראה
באצבעו, שנאמר "ואמר ביום ההוא הנה אלהינו
זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה
ונשמחה בישועתו", פירוש, **הפכת את המספד
שלי, שבמקום שיספידוני, אוכל להיות במחול
שיעשה הקב"ה לצדיקים, מכיון ונתכפר לי על
החטא.**

כד, ביאור במ"ש כל קבוע כמחצה על מחצה דמי, בדרך צחות

איתא בגמרא (סוטה דף לב עמוד א'), אלו נאמרין
בכל לשון, קרית שמע ותפלה, וכו', ואלו נאמרין
בלשון הקודש, מקרא **ביכורים**, וכו',

איתא בגמרא, (כתובות דף טו עמוד א'), כל קבוע
כמחצה על מחצה דמי,

איתא במדרש, (רבה ויקרא פרשת צו פרשה י' פסקא
ה'), **תפילה עשה מחצה**,

איתא בגמרא, (ברכות דף ו עמוד ב) כל הקבוע
מקום לתפלתו - אלקי אברהם בעזרו.

אפשר לפרש בדרך צחות, "כל קבוע כמחצה על
מחצה, קבוע הרמז לתפילה, כמ"ש שצ"ל קבוע
מקום לתפלתו, והוא, **כמחצה על מחצה**, משום,
דתפילה עושה מחצה.

גם אפשר, דתפילה נאמרת בכל לשון, דאוינען
העלפט, ופירוש, גם שהקב"ה עוזרו, וגם עושה
מחצה.

כה, משרתיו שואלים זה לזה, איה מקום כבודו

בכתר של תפילת מוסף אמרינן משרתיו שואלים
זה לזה איה מקום כבודו להעריצו, לעומתם
משבחים ואומרים **ברוך כבוד ה' ממקומו**

אם כפשוטו המשרתים שהם השמש הירח
הכוכבים המזלות וכו', שואלים איה מקום
כבודו, משום שאינם יודעים מקום כבודו
ומחפשים אחריו, א"כ כמו שהשואל אינו יודע,
למה יידע המשיב היכן נמצא כבודו,

אלא יש לפרש, כי כבודו של הקב"ה כאשר
עובדים כולם שכם אחד להקב"ה בלבד, ואם יש
מי שעובד לשמש או לירח או לאחד מהמשרתים,
אין זה כבודו של הקב"ה, וזו שאלת משרתים
האחד לרעהו, האם יש עוד מי שעובד אליך ולא
לקב"ה, וזהו איה מקום כבודו מונח, לחמה
וללבנה ולכוכבים ולמזלות,

ולעומתם, עונים המשרתים, ברוך כבוד ה'
ממקומו, כלומר כבודו במקומו מונח, וכאמרם
ז"ל תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה (דף נד עמוד ב)
ת"ר, שאלו פלוסופין את הזקנים ברומי: אם
אלקיכם אין רצונו בעבודת כוכבים, מפני מה
אינו מבטלה? אמרו להם: אילו לדבר שאין
העולם צורך לו היו עובדין הרי הוא מבטלה, הרי
הן עובדין לחמה וללבנה ולכוכבים ולמזלות,
יאבד עולם מפני השוטים? אלא עולם כמנהגו
נוהג, ושוטים שקלקלו עתידין ליתן את הדין.

מבואר, כי כבודו של הקב"ה אינו בידיהם של
השוטים, אלא ממקומו היושב ברומו של עולם,
כיוצא בדבר יש לפרש

כתיב (תהלים פרק צז פסוק ט) כי אתה ה' עליון על
כל הארץ מאד **נעלית על כל אלהים**,

וכל קורא תמה תמה יקרא, מי שנאמר עליו אמת
מלכנו "אפס זולתו" ישבחוהו בנעלית על כל
אלהים, בזה שבחו שהוא יותר מהאפסים הללו,

ולפיכך כתב הרד"ק בפירושו נעלית על כל
אלהים, הם צבא השמים שהיו נעבדים עד עתה,
ומה שכתב אפס זולתו הם העובדים לעצים
ואבנים, ומה שכתב נעלית על כל אלהים, הוא על
העובדים לדבר שהעולם צריך לו, והם חמה
ולבנה כוכבים ומזלות.

להערות הארות ולקבלת העלון ניתן לפנות
אל "מכון פאר" רחוב חזון איש 2 בני ברק
פקס 03-6161555, נייד 0527-616166
מייל y0527616166@gmail.com